

Попков Б.М.

студент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**СПАДКУВАННЯ ТА ПРАВОНАСТУПНИЦТВО
КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В ТОВАРИСТВІ
З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
ТА ТОВАРИСТВІ З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ**

В цій роботі аналізуючи законодавство і напрацювання практик юристів хочу висвітлити ту проблему, на яку не звертається увага і дати свої міркування по сучасному розв'язання тієї проблеми яка стоїть довгий час серед наукової спільноти. Для цієї цілі вважаю за доцільним почати з загального і дійти до самої проблеми. Спершу

згідно з ч. 1 ст. 178 Цивільного кодексу України (далі ЦК України): об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи. Згідно зі статтею 1218 ЦК України до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті, але ч. 1 ст. 1219 ЦК України не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема: особисті немайнові права і право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами. В цих статтях можемо побачити колізію в законодавстві, яку намагались вирішити за допомогою прийняття Закону України "Про Товариства з обмеженою відповідальністю та Товариства з додатковою відповідальністю" (далі ЗУ "про ТОВ та ТДВ") у 2018 році, а саме в ст. 23 визначили, яким чином успадковується частки. Але з цим прийшло і багато проблем, які на початку взагалі ігнорувалися суддями. Наприклад справа Східного Апеляційного господарського суду № 917/1887/17. Потім продовжились дослідження від різних юристів що практикуються, деякі з них зазначив у своїй роботі й вони досліджували питання, яким чином потрібно визначити частку і суму при ліквідації товариств. В цій роботі йдеться про інший проблемний момент який чомусь опускаються науковцями в підручниках, блогах і статтях, як до прикладу ті які використовуються в цій роботі. Зі своєї сторони мені б хотілось пояснити вам, як запропоновані мною зміни полегшить роботу і суддів, і учасників товариств. Насамперед все ж потрібно трохи відійти до історії й поговорити трохи про ті проблеми які були вже окреслені в науковій спільноті. Бо без них на жаль не вийде побачити картину повністю. Перш за все хочу зауважити, що раніше було так при спадкуванні частки в Товаристві з обмеженою відповідальністю (далі ТОВ), ти йшов до нотаріуса, що чітко було прописано в статті 148 ЦК України в редакції станом

на 06.01.2018 рік, тобто до прийняття ЗУ "Про ТОВ та ТДВ" він передивлявся статут і вже потім розв'язував питання передачі частки за допомогою статей 54 та 55 ЗУ "Про Господарські Товариства".

Як слушно зазначає Ірина Низька юрист «Misechko & Partners law firm» у своїй роботі: тепер для того, щоб спадкоємець став учасником товариства, йому необхідно звернутися до реєстратора з заявою про вступ до товариства та доказом набуття права на спадщину (свідоцтво про спадщину). При цьому ні у спадкоємця, який став учасником товариства, ні у реєстратора немає обов'язку повідомляти товариство про включення нового учасника.

У разі виходу/виключення з товариства спадкоємця учасника вартість частки, яка йому має бути виплачена, визначається, виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника. Законодавством не встановлено, хто і яким чином визначає ринкову вартість, проте відповідно до ЗУ "Про ТОВ та ТДВ", це можна передбачити у статуті. Слід також зазначити, що встановлений строк в один рік, якщо інше не передбачено статутом, протягом якого товариство зобов'язане виплатити колишньому учаснику, який вийшов з товариства (у т. ч. спадкоємцю частки), вартість його частки. Проте цей строк виплати частки колишньому учаснику у разі його виключення ніде в законодавстві не зазначений, як і не передбачена можливість зазначити це в статуті [1]. На той час це справді була велика дискусія, але після появи корпоративного договору ст. 7 ЗУ "Про ТОВ та ТДВ" вважаю це більше не становить проблеми, оскільки в ч. 1 цієї статті передбачено: Договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (далі – корпоративний договір), є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі. Корпоративний договір, який не відповідає цим вимогам, є нікчемним. Стороною корпоративного договору також може бути саме товариство та треті особи. Тож аналізуючи вищевикладене, приходжу до висновку, що саме за допомогою такого інструменту, як корпоративний договір

вирішилось це давнє питання, яке стояло на слуху у науковій спільності досить довгий час.

Наступною проблемою яку потрібно дослідити це доречність голосування без голосу спадкоємця частки при реорганізації чи ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю чи товариства з додатковою відповідальністю. Отже, згідно зі ст. 23 ЗУ “ТОВ та ТДВ” У разі смерті або припинення учасника товариства його частка переходить до його спадкоємця чи правонаступника без згоди учасників товариства. У разі смерті, оголошення судом безвісно відсутнім або померлим учасника – фізичної особи чи припинення учасника – юридичної особи, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше ніж 50 відсотків, та якщо протягом року з дня закінчення строку для прийняття спадщини, встановленого законодавством, спадкоємці (правонаступники) такого учасника не подали заяву про вступ до товариства відповідно до закону, товариство може виключити учасника з товариства. Таке рішення приймається без врахування голосів учасника, який виключається. Якщо частка такого учасника у статутному капіталі товариства становить 50 відсотків або більше, товариство може приймати рішення, пов’язані з ліквідацією товариства, без врахування голосів цього учасника. Тут треба додати, що як зауважив Микита Жуков юрист ЮФ “Василь Кисіль і Партнери”: Вартість частки виключеного учасника визначається відповідно до ч. 8 ст. 24 ЗУ “ПРО ТОВ та ТДВ”, виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника. Тобто береться до уваги саме ринкова вартість, а не якась приблизна чи балансова. В той час, як згідно з абз. 4 ч. 2 ст. 148 ЦК України, який діяв раніше, зазначалось, що порядок і спосіб визначення вартості частини майна, що пропорційна частці учасника у статутному капіталі, а також порядок і строки її виплати встановлюються статутом і законом.

Водночас лише за погодженням учасника товариства, який вийшов, та товариства зобов’язання зі сплати грошових коштів може бути замінено зобов’язанням із передачі іншого майна. Товариство

виплачує учаснику, який вийшов з товариства, вартість його частки або передає майно лише пропорційно до розміру сплаченої частини частки такого учасника (ч. 9-10 ст. 24 ЗУ“ ПРО ТОВ та ТДВ”) [2].

Аналізуючи вищевикладене, насправді можна прийти до такого висновку, що проблема стоїть вже не у визначенні яка частка передається спадкоємцю при ліквідації ТОВ, а в тому що потрібно змінити законодавство і надати вимогу про повідомлення учасників товариств про нового члена. Таким чином будуть захищені права як нового учасника, так і тих осіб які вже були учасниками. Також це зменшить навантаження на суд, оскільки більше не буде випадків коли йде судовий розгляд і випадково виявляється що в Товаристві новий учасник і в нього є 50 або більше частки товариства. Для розв'язання цієї проблеми можна запропонувати такі варіанти: або щоб державний реєстратор повідомляє учасників товариства про нового учасника, або внести зміни до статті 23 Закону України “Про ТОВ та ТДВ”, щоб учасник після державної реєстрації відправляє на пошту такому товариству повідомлення вказавши: дату державної реєстрації та свої ініціали і тільки тоді вступив до підприємства без попередньої на те згоди інших учасників. Це буде виконуватись для зникнення проблем описаних вище. Окрім цього новий учасник може відразу використовувати свої права та приступати до здійснення своїх нових обов'язків. В кінці хочу зазначити, що ця тема має цілковиту перспективу для подальшого розгляду та роздуму саме за цього питання. Більш того, це зменшить навантаження на судову систему і буде здійснено з метою захисту прав учасників. Отже, можна вважати, що такі зміни будуть підпадати під принцип пропорційності та тому є актуальними на сьогодні. Таким чином мною була висвітлена проблема, напрямок якої є перспективним для подальших досліджень, бо наразі через його не вирішеність суд має величезний обсяг справ, які б не проходили судовий розгляд, якщо будуть внесені описані вище зміни.

Список використаних джерел:

1. Ірина Низька «Misechko & Partners law firm» юрист, публікація № 6. Видавець ТОВ «Юридична газета». URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/pidpriemstvo-u-spadok-osoblivosti-spadkuvannya-korporativnih-prav.html>.

2. Спадкування корпоративних прав в ТОВ за новим законодавством, правова позиція, 14.06.2019. URL: <https://www.ukrainepravo.com/scientific-thought/pravova-pozytsiya/spadkuvannya-korporatyvnykh-prav-v-tov-za-novym-zakonodavstvom/>.

3. ЗУ “Про Товариства з обмеженою відповідальністю та Товариства з додатковою відповідальністю” поточна редакція станом на 06.10.2021 року, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.

4. Цивільний кодекс України Поточна редакція від 07.05.2022 року (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40–44, ст. 356). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.